
EX LIBRIS

BÁN ZOLTÁN ANDRÁS

Krúdy Gyula Összegyűjtött művei

Elbeszélések, 8., 1900. május–
1900. december

Csodálatos nekrológiájában Márai azt írta, ha Krúdyt olvasunk, mindig ugyanazt az elteveszthetetlen hangot halljuk. Sokszor hitetlenkedve fogadtam ezt; túlzásnak éreztem. De a mostani kötet átolvasása után, sőt már az első novella első bekezdését látva, hajlamos vagyok igazat adni Márainak, aki ugyanabban az évben született, amikor Krúdy e sorokat, 22 évesen (!) papírra vetette. „Van egy erkély a harmadik emelet magasságában, a boldog és szent Terézia templomával szemben, ahol esténként búsulni szoktam; különösen őszi éjeken, mikor a telihold a körút felől, háztetők és kémények közül, fekete felhők társaságában felemelkedik, és a templom meg a tornya és a háztetők is itt a magasban kiválnak fekete vonalaikkal a sötétségből – az erkélyen üldögélek, és kitágult pupillákkal meredek a holdba, amíg alul az omnibusz eldöcög, villamos csönget, és emberek mászkálnak mindenfelé.”

Szóval le kell számolnunk a tévhitünkkel, hogy a debütáló Krúdy sokáig Jókai/Mikszáth vonzásában alkotott. Ez talán a „regénykönyvek”-re igaz, de semmiképpen sem a novellákra, pontosabban tárcákra, melyeket abnormális számban ontott az újságokba. És talán éppen a műfaji különbség lehet a magyarázat: Krúdy az „igénytelen”, olykor tényleg csupán a lapzártta műsájától kihajtott írásokban nem dolgozott magas műgonddal, de éppen a fesztelenség, a nagyigényűség és a nagyotmondás kényszerének hiánya, a szerkezet lazasága, a rögtönzés frissessége adta a lehetőséget a lírai futamokra, a cselekménytelen prózaversekre. Nem az anekdotikus magyar irodalom volt eszménye, hanem az oroszoké: „orosz színekben” ez az egyik elbeszélés jelképes alcíme; Csehov, a *Költemények prózában* Turgenyevje, az *Anyegin* Puskinja volt ihletője: az egyik elbeszélésben új befejezést ír a *Feltámadáshoz*. Csirájában már minden megvan itt Krúdy nagy stílusából; az ősz, a hervadás, a halál, az élet beomló díszletci, a mélyseges melankólia, „régis estvék”, „régis bútorok”; és persze nők, nők, minden mennyiségben. Feltűnik már az utolsó korszak abszurdába hajló realizmusa is: „Kari meghalt, mint egy ajtószeg” – ez a groteszk hasonlat szerepelhetne akár a *Valakit elvisz az ördög* lapjain is.

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2014. 324 oldal, 3300 Ft)